

Western Cape
Government
Education

Direktoraat: Kurrikulum VOO

TELEMATIESE ONDERRIG 2015

BESIGHEIDSTUDIES **Graad 11**

Kwartaal 4: Oktober (Graad 11)				
Day	Date	Time	Subject	Topic
Thursday	15 October	15:00 – 16:00	Business Studies	Introduction to Human Resources Function
Vrydag	16 Oktober	15:00 – 16:00	Besigheidstudies	Inleiding: Menslike Hulpbronne Funksie

INHOUD

<ul style="list-style-type: none"> • Omskryf die term Menslike Hulpbronne • Hoof aspekte van die Menslike Hulppronke Bestuur • Definisie van werwing • Tipe werwing • Verduidelik die werwingsprosedure • Oorsig van die seleksie prosedure • Verduidelik die onderhoud procedure • Vereistes van 'n goeie onderhoud • Indiensneming kontrak • Beëindiging van indiensnemings kontrak • Induksie en opleiding • Komponente van 'n induksie program 	<ul style="list-style-type: none"> • Opleiding • Faktore wat die salaris van 'n werknemer bepaal • Verskillende salaris bepalende metode • Belasting op werknemer se inkomste • Werknemers voordele • Wet op Arbeidsverhoudinge • Wet op Basies Diensvoorwaardes. • Wet op Gelyke Indiensneming
--	---

SESSIE 1

Relevante wetgewing en aktiwiteite van die Menslike Hulpbronne funksie

1.1. Menslike Hulpbronne – Definisie

- Die afdeling van 'n besigheid wat gefokus is op die aktiwiteite wat verband hou met die werknemers.

1.2 Hoof aspekte van die Menslike Hulpbronne bestuur

1. Werwing	4. Induksie / Orientering	7. Aflegging
2. Seleksie	5. Plasing	8. Dienskontrak
3. Onderhoud	6. Opleiding / Vaardighedsontwikkeling	9. Salaris bepaling

1.3 Werwing – Definisie

Proses waarby nuwe werknemers gevind word en die aanstelling van nuwe werknemers in 'n vakante pos.

1.4 Tipe werwing

Twee tipes

- Interne bronne**
  - binne die besigheid
  - Per e-pos of plakkaat
- Eksterne bronne**
  - buite die besigheid
  - advertensies of internet

1.5 Werwings prosedure

- Analiseer die behoeftes van die onderneming en die pos beskrywing
- Bepaal of werwing interne of eksterne sal geskied
- Ontwerp en plaas advertensie
- Ontvang aansoeke en CVs van potensiale kandidate
- Stel aan 'n toepaslike werwingspan

1.6 Seleksie / Keuring prosedure

Seleksie proses		
Stap 1	• Voorlopige sifting van applikante	• CV /Aansoekbrief
Stap 2	• Sifting en kortlys opstel van applikante	• Evalueer aansoekers/Stel 'n kortlys saam [5 aansoekers]
Stap 3	• Stel applikante in kennis van die uitkoms	• Kontak gekortlyste kandidate
Stap 4	• Voer onderhoude	• Identifiseer die beste kandidaat
Stap 5	• Toets candidate	• Doen bevoegdheidstoets
Stap 6	• Kontak referente	• Bevestig agtergrond inligting
Stap 7	• Stel suksesvolle kandidaat in kennis	• Stuur aanbod vir werk aan die kandidate • Kandidate moet skriftelik bevestig

1.7 Onderhoud proses

1	Voorbereiding	• Reël vir 'n kamer vir die onderhoud • Bestudeer die applikante se CVs noukeurig • Formuleer die vrae vir die kandidate
2	Begin die onderhoud	• Verduidelik die doel van die onderhoud • Verkry Inligting van die candidate deur ope vrae te stel • Vermy vrae wat diskriminerend van aard is
3	Sluit die onderhoud af	• Voorsien aan die applikant 'n geleentheid om vrae te stel • Laat die applikant weet wanneer hy/sy 'n antwoord kan verwag oor die uitkoms van die onderhoud

1.8 Vereistes van 'n goeie onderhoud

- Maak seker dat elke onderhoud dieselfde proses volg
- Elke onderhoud moet dieselfde vrae bevat en elke kandidaat moet dieselfde geleentheid gegee word
- 'n Paneel van persone moet betrokke wees met die onderhoud
- Die onderhoud proses maak nie voorsiening vir diskriminasie op grond van ras, geslag, ouderdom nie.
- Gebruik kreatiewe en interesante vrae wat uitdagend is vir die kandidaat
- Moet nie onmiddellik 'n oordeel maak oor die beste kandidaat, alvorens daar nie met al die kandidate onderhoude gevoer is nie.

1.9 Indiensnemings kontrak - Definisie

- Mondeling of geskrewe ooreenkoms
  - wat die terme en voorwaardes uitspel
  - waaronder 'n persoon ooreenkom
  - om sekere pligte uittevoer
  - soos uitgewys en beheer deur die werkgewer
  - in ruil vir 'n voorafbepaalde salaris of loon.

1.9.1 Besonderhede in 'n indiensmenings kontrak

- Naam en adres van die werknemer en die werkgewer
- Pos beskrywing en pos title.
- Normale werksure.
- Verlof voorwaardes
- Salaris pakket
- Beinding van kontrak
- Begin datum

1.10 Beëindiging van indiensnemings kontrakte

Redes vir beinding van kontrak.	<ul style="list-style-type: none"> • Bedanking ➤ Wanneer 'n werknemer uit vrye wil die besigheid verlaat. • Afdanking ➤ Ontstaan wanneer 'n werknemer gevra word om die besigheid te verlaat as gevolg van swak gedrag, kontrakbreuk of onwettige gedrag. • Aftrede ➤ Ontstaan wanneer 'n werker 'n sekere ouderdom bereik en nie meer hoef te werk. • Aflegging ➤ Ontstaan wanneer 'n besigheid geforseer word om die aantal werknemers te verminder as gevolg van operasionele redes.
--	--

1.11 Induksie / Orientering – Definisie

Proses waar nuwe werknemers vir die eerste keer voorgestel word aan die besigheid.

1.12 Komponente van 'n induksie proses

- Toer van die gebou
- Bekendstelling aan sleutel persone en onmiddelike kollegas
- Diens voorwaardes
- Administratiewe besonderhede
- Veiligheids regulasies
- Bespreking oor verwagte uitsette en daaglike roetine werk

1.13 Opleiding

- Verwys na die verkryging van nuwe vaardighede en kennis.
- Belegging deur die werkgewer in die werknemers
- Ontwikkelings behoeftes van werknemers moet bepaal word
- Gepaste diens verskaffers moet aangestel word vir opleiding
- Menslike hulpbronne bepaal of aandie opleidingsbehoeftes voldoen is
- Verhoog die effektiwiteit van die werksmag.

1.14 Faktore wat die salaris van 'n werknemer bepaal

- Tipe werk en vaardighede benodig
- Opvoedkundige kwalifikasies
- Ondervinding in die werksplek
- Vlak van die posisie [laer, middel of hoër vlak bestuur]
- Finansiële posisie van die onderneming
- Ekonomiese toestande in die land

1.15 Verskillende salaris bepalende metodes

Stuk loon	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Word betaal vir die aantal werk wat geproduseer word. ➤ Voorbeeld: aantal hemde vervaardig. ➤ Oor die algemeen word vinniger gewerk. ➤ Verhoog produktiwiteit ➤ Minderwaardige kwaliteit ➤ Groter behoeftes vir kwaliteitsbeheer
Tyd verwante loon	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Word betaal vir hoeveelheid tyd wat by die werk spandeer word. ➤ Werk benodig toesig. ➤ Werkers weet vooraf hoeveel hulle gaan verdien. ➤ Verdien ekstra geld deur oortyd te werk. ➤ Goeie en swak werkers word dieselfde salaris betaal

1.16 Belasting op die verdienste van werknemers

- Inkomste belasting is verpligte aftrekking wat gemaak word van die salaris/loon van die werknemer en word oorbetaal aan die SAID deur die werkewer.
- Inkomstebelasting word bereken op die Lopende Betaal Stelsel [LBS]
- Werknemers met 'n hoë inkomste word teen 'n hoër belasting koers belas en lae inkomste groepe teen 'n laer belasting koers.
- Staan bekend as die progressiewe belasting stelsel

1.17. Werknemersvoordele op besighede

Byvoordele

Verpligte voordele

1.17.1 Byvoordele - Definisié

Addisionele betaling aan 'n werknemer bo en behalwe die salarisse wat hy/sy ontvang. Dit is vrygestel van belasting solank dit voldoen aan sekere kriteria.

1.17.2 Tipe Byvoordele

- Mediese hulp
- Pensioen
- Toelaes
- Voorsorgfonds

1	Mediese Fonds	<ul style="list-style-type: none"> • Fonds wat onderhou word deur maandlikse bydraes deur werknemers en gesubsidieer word deur werkgewers. • Die fonds word gebruik wanneer 'n lid of afhanglike mediese hulp moet kry deur 'n dokter of 'n hospital. • Die fonds sal die mediese diens voorsiener die volle bedrag of 'n gedeelte van die uitgawe betaal
2	Pensioen	<ul style="list-style-type: none"> • Langtermyn besparing vir aftrede. • Fonds wat onderhou word deur maandelikse bydraes deur die werkgewer en die werknemer. • Geld word belê deur die fonds administrateurs ten einde die lid'n eenmalige bedrag en 'n maandelikse pensioen te betaal by aftrede.
3	Toelaes	<ul style="list-style-type: none"> • Bedrag geld wat betaal word deur die werkgewer aan die werknemer vir 'n spesifieke uitgawe ten einde die werknemer kans te gee om meer effektiewe diens te lewer. • Voorbeeld: Motor toelae, Selfoon, Tablet & Reis toelae • Werknemers word belas tot die mate waarin hulle, hul toelaes gebruik vir persoonlike redes.
4	Voorsorgfonds	<ul style="list-style-type: none"> • Langtermyn besparing vir aftrede • Fonds wat onderhou word deur maandelikse bydraes deur die werkgewer en die werknemer • Geld word belê deur die fonds administrateerders ten einde die lid'n eenmalige bedrag te betaal by aftrede

1.17.3 Verpligte Vordele – Definisié

- Verwys na voordele wat besighede wettiglik vereis om aan hulle werknemers te bied.

Werknemersversekerings Fonds (WVF)	<ul style="list-style-type: none"> • Werkenemrs moet werkloosheidversekerings bydraes van 2% in verhouding tot die werknemer se salaris betaal. • Die werknemer en die werkgewer dra 1% by. • Bydraes word betaal aan die Werkloosheidsversekeringsfonds of aan die Suid-Afrikaanse Diens (SAID)..
WVBS	<ul style="list-style-type: none"> • Werknemers betaal maandelikse bydraes in 'n fonds wat gebaseer is op die total loon uitgawe van die werknemers. • Werknemers is geregtig om vergoeding te eis indien hulle aandiens beseer word. • Afhanglikes van 'n werknemer is geregtig om te eis indien die werknemer sterf terwyl hy/sy nog in diens is van die werkgewer.
Ander verpligte voordele	<ul style="list-style-type: none"> • Vakansie verlof • Swangerskapverlof • Aanneem verlof • Siekte verlof • Familie verantwoordelikhedsverlof • Betaalde publieke vakansiedae

1.18 Die implikasie van wetgewing op die menslike hulpbronbestuur funksie

WAV

WBDV

WGI

Wet op Arbeidsverhoudinge (WAV) (Wet 66 van 1995)

- WAV het in werking gekom om regverdigheid in die werkplek te verseker.
- Terme en voorwaardes is van toepassing op die werknemer sowel as die werkgewer.
- Impak/Voordele op Menslike Hulpbronbestuur
  - Regverdige prosesse om werkers aan te stel
  - Regverdige prosesse om werkers af te dank
  - Regte en verantwoordelikhede van vakunies word beskerm
  - Prosedure vir staak en dispuut resolusie
  - Geen onregverdige behandeling van werkers in die werkplek.
  - Moedig werknemer deelname aan in besluitneming.

Wet op Basiese Diensvoorwaardes (Wet 75 van 1997)

- Beskerm werknemers teen onregverdige arbeidspraktyke
- Bepaal die minimum voorwaardes vir indiensneming
- Implikasies vir Menslike Hulpbronne funksie
  - Werkers mag nie meer as 45 ure per week werk.
  - Maksimum aantal oortyd is 3 ure per dag en 10 ure per week.
  - Vroulike werknemers is geregtig op vier maande swangerskap verlof.
  - Werknemers is geregtig op 21 dae opeenvolgende verlof per jaar.
  - 'n Werknemer is geregtig op 30 dae siekte verlof in 'n drie jaar verlof siklus.
  - Etenstye intervalle vir werknemers is 1 uur na 5 ure van werk.
  - Werknemers moet vier weke kennis gee om 'n werknemers kontrak te beëindig indien hy/sy werk vir een jaar of meer.

Wet op Gelyke Indiensneming (Wet 55 van 1998)

- Bevorder gelyke geleenthede
- Verwyder onregverdige diskriminasie
- Implementeer regstellende aksie (RA) maatreëls om diskriminasie teen bepaalde groepe reg te stel.
- Implikasies vir Menslike Hulpbronbestuur
  - Vakkante poste moet aan almal bekend wees wat wettiglik geskik is om aansoek te doen.
  - Vermindering van onregverdige diskriminasie in werwing, seleksie en plasing.
  - Regverdige toetsing en beoordeling van aansoekers.
  - Identifiseer werknemers wat in die kategorie van regstellende aksie val.
  - Stel 'n werknemers gelykheidsplan op as 'n kode van goeie praktyk.